

כנפי רוּחַ

מלים: הרב אברהם יצחק הכהן קוק
לחן: אביגיל עמר עזיאל

בן אדם
עלה למעלה עלה
עלה למעלה
עלה בן אדם
עלה למעלה עלה

כי כוח עז לך
יש לך כנפי רוּחַ
יש לך כנפי רוּחַ
כנפי נשרים אבירים

אל תכחש בם
פן יכחשו לך
דרש אותם
דרש בן אדם
וימצאו לך מיד

אודות השיר

השיר נכתב על ידי הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, רבה הראשון של מדינת ישראל, והוא מופיע בתוך כתבי הראי"ה (אורות הקודש א', ס"ד). השיר הולחן על ידי אביגיל עמר (עוזיאל), אך רק לאחר שזכה לעיבוד של הרב אלישיב ברלין, רב ומוזיקאי, החל להתפרסם. הביצוע של בני לנדאו, שהקליט את השיר יחד עם מקהלת ישיבת ירושלים לצעירים לזכר שמונת התלמידים שנרצחו בפיגוע בישיבת מרכז הרב שהתרחש בחודש אדר תשס"ח.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל או בכינויו הראי"ה נולד בט"ז באלול, ה'תרכ"ה (ספטמבר 1895) בעיירה גריבה שבאימפריה הרוסית, כיום לטביה. הרב קוק הקים את הרבנות הראשית לישראל וכיהן בה כ-14 שנה בתפקיד הרב הראשי האשכנזי הראשון. במקביל כיהן כרב האשכנזי של ירושלים במשך כ-16 שנה.

מאפיינים טקסטואליים

הטקסט, שעבר עריכה של המלחינה, בנוי משני חלקים. בחלקו הראשון מופיעה פנייה בלשון ציווי אל בן האדם: "בן אדם, עלה למעלה עלה". משפט זה, שבטקסט המקורי מופיע פעם אחת בלבד, חוזר כאן שוב בהיפוך: "עלה למעלה עלה בן אדם", ואז שוב חוזר הציווי "עלה למעלה עלה". יש כאן הדגשה של הפנייה אל האדם והציווי עליו לעלות למעלה. החלק השני של השיר מתאר את הדברים הנפלאים שיש לבן האדם: כוח עז וכנפי רוח - כנפי נשרים אבירים, ומפציר באדם לא להתכחש להם. לסיום החלק השני חוזרת לשון הציווי, גם הפעם בפנייתה אל בן האדם - "דרוש אותם, דרוש בן אדם", כלומר על אף שיש בך דברים אלה, עליך לדרוש אותם לעצמך ומעצמך, ואז, ורק אז, הם ימצאו לך מיד.

הטקסט המקורי:

"אם תרצה, בן אדם,
הסתכל באור השכינה בכל היקום,
הסתכל בעדן החיים השמימיים,
איך הם מתפלשים בכל פינה וזווית שבחיים הרוחניים
והחומריים, שנגד עיני בשרך, ונגד עיני רוחך.
התבונן בפלאי היצירה, בחיי האלוהות שלהם,
לא בתור איזה תוכנית כהה, שממרחקים מציגים נגד עיניך,
כי אם **דע את** המציאות שאתה חי בה.
דע את עצמך ואת עולמך,
דע את הגיוני הלב שלך, ושל כל הוגה וחושב.
מצא את מקור החיים שבקרבתך, ושממעל לך, שמסביבך,
את פארי הדרות החיים, שאתה שרוי בתוכם.
עלה למעלה עלה, כי כוח עז לך,
יש לך כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים.
אל תכחש בם, פן יכחשו לך.
דרוש אותם, וימצאו לך מיד."
(הראי"ה קוק זצ"ל)

אודות השיר

השיר כנפי רוח

ערכים בשיר:

- העלאת רוחו של האדם ואחריותו הבלעדית של האדם על עצמו ועל אושרו.

שיח רגשי

השיר כנפי רוח
כיתות א-ג

שיח רגשי

השיר כנפי רוח
כיתות ד-ח

השיר מזמין שיח על הכוחות הטמונים בנו ועל החשיבות להביאם למודעות לצורך עלייה והתקדמות בחיינו.

כיתות א'-ג'

למורה: יש להכין מראש דף עבודה עם ציור של זוג כנפיים.

שלב א':

המורה **יכתוב** על הלוח את המשפט מתוך השיר: **כי כח עז לך**.

שאלו את התלמידים: אילו כוחות מיוחדים הקב"ה נתן לנו כדי שנוכל להצליח? המורה **עורך** רשימת כוחות על הלוח מתוך תשובות התלמידים. הוא יכול להוסיף על רשימת הכוחות רק לאחר שהתלמידים הציעו כוחות משלהם.

שלב ב': משימה אישית

המורה **מחלק** לתלמידים ציור עם כנפיים.

בקשו מהתלמידים:

1. **לעצור** דקה ולחשוב אילו כוחות מיוחדים יש בהם (ניתן להפנות אותם להיעזר ברשימת הכוחות שעל הלוח).
2. **לכתוב** בתוך הכנף הימני את הכוחות המיוחדים שלהם.
3. **למורה:** חשוב לשים לב לתלמידים שמתקשים לזהות כוחות משלהם ולעזור להם במשימה.
4. **לעצור** דקה ולחשוב אילו כוחות מיוחדים יש לחבר שיושב לידם.
5. **למורה:** כדאי לדאוג שלא יהיה תלמיד שיושב לבד.
6. **להחליף** ציור עם החבר שיושב לידם. **הדריכו** את התלמידים לכתוב בציור של החבר בתוך הכנף השמאלי כוחות שיש לחבר.

שלב ג':

המורה **ישאל** האם יש מישהו שמוכן לשתף בכנפי הכוח שלו. מומלץ לתלות על הקיר בכיתה את היצירות של התלמידים תחת הכותרת: **"כי כח עז לך, יש לך כנפי רוח"**.

כיתות ד'-ח'

ההנחיה הראשונית משותפת, שימו-לב לפיצול בהמשך.

למורה: יש להכין מראש דף עבודה אישי עם ציור של סולם.

הציעו לתלמידים לעצום את עיניהם, **השמיעו** את מנגינת השיר בעוצמה נמוכה ו**הקריאו** קטע של דמיון מודרך: "בשתי הדקות הבאות, דמיינו שיש לכם כנפיים אשר בעזרתם אתם עפים גבוה לעבר מטרה שאתם רוצים להשיג".

למורה: המטרה לא צריכה להיות ממש גדולה ומאתגרת, אלא מטרה שהיא ברת-השגה ומעשית.

שיח רגשי

השיר כנפי רוח
כיתות ד-ח

שיח רגשי

השיר כנפי רוח
כיתות ז-ח

המורה **ממשיך**: "מהי המטרה? לימודית? חברתית? משפחתית? רוחנית? אולי גם וגם.

דמיינו שהצלחתם להשיג את המטרה, איך אתם מרגישים לאור ההצלחה? אילו כוחות יש בכם שעזרו לכם להצליח להשיג את המטרה שהצבתם לעצמכם? מי עזר לכם?

התמקדו בכוח אחד משמעותי, היו ברגע הזה בשקט עם עצמכם. הקשיבו לרגע ולמוזיקה המתנגנת ברקע. כשנחו לכם פיקחו את העיניים".

עכשיו, **חלקו** לתלמידים דף משימה אישי עם ציור של סולם.

בקטו מהתלמידים לכתוב בראש הסולם את המטרה / שאיפה שעלתה בראשם במהלך התרגיל.

בקטו מהתלמידים לכתוב על שלבי הסולם את הכוחות שחשבו עליהם במהלך התרגיל.

שאלו איך אתם מרגישים לאחר התרגיל האישי?

בקטו מהתלמידים לשתף בחוויה האישית.

הציעו לתלמידים לתלות את סולם השאיפה שלהם על קיר תחת הכותרת: "**בן אדם עלה למעלה עלה**"...

כיתות ז'-ח'

תנו למוזיקה להתנגן עד סופה ואז שאלו האם מישהו מוכן לשתף בחוויה האישית.

שאלות מנחות למורה:

1. איך אתה מרגיש לאחר התרגיל האישי?
2. מהי המטרה שהצבת?
3. מהם הכוחות והכישורים שחשבת עליהם?
4. מי עוזר לך להצליח?

למורה: מומלץ לערוך רשימה על הלוח של שאיפות, רגשות, כוחות שעולים מתוך דברי התלמידים.

שיח ספרותי

השיר כנפי רוח
כיתות א-ב

העשרה והרחבה הצעות לפעילות כיתות א'-ב'

החזרה על צירוף המילים "בן-אדם" הן בחלקו הראשון של השיר והן בחלקו השני (שאיננה מופיעה בטקסט המקורי של הרב קוק), מגדילה את היכולת שלנו להזדהות עם השיר, כי הפנייה מופנית ישירות אלינו. לכולנו יש כוחות ומשאבים שונים להתמודד עם אתגרים שונים בחיינו. חלקם גלויים וידועים לנו בדמות כוחות נפש, כוחות פיזיים, משאבים חומריים, עזרה מחברים, ועוד, אך יש גם משאב אחד, עצום ויקר ערך, לעיתים נסתר מעינינו, והוא המשאב הרוחני שלנו.

לפני השמעת השיר **כתבו** על הלוח את השורה:
"בן אדם עלה למעלה"

שאלו את התלמידים:

1. מה מבקשים כאן? אל מי פונים? לאן מבקשים/דורשים מהאדם לעלות?
2. מתי אתם מרגישים שאתם "יורדים"? ספרו על מעשה שבעקבותיו הרגשתם ירידה ומה עשיתם כדי לעלות?
3. איזה כוח עזר לכם לעלות? האם ידעתם שיש בכם את הכוח הזה?

השמיעו שוב את השיר.

שאלו את התלמידים:

1. אילו מילים חוזרות מספר פעמים ומה הסיבה לכך?
2. מה פירוש הביטוי "כנפי רוח"? איך הן קשורות לתוכן של השיר?
3. מדוע, לדעתם, בחר המחבר בצירוף "כנפי נשרים אבירים"?

כיתות ג'-ד'

לפני השמעת השיר **כתבו** על הלוח את השורה:
"בן אדם עלה למעלה"

שאלו את התלמידים:

1. מה מבקשים כאן? אל מי פונים? לאן מבקשים/דורשים מהאדם לעלות?
2. מתי אתם מרגישים שאתם "יורדים"? ספרו על מעשה שבעקבותיו הרגשתם ירידה ומה עשיתם כדי לעלות?
3. איזה כוח עזר לכם לעלות? האם ידעתם שיש בכם את הכוח הזה?

קראו עם התלמידים את כל השיר. **הדגישו** את החזרות.

שאלו את התלמידים:

1. מה עושות לכם החזרות על המילים? מה אתם מרגישים בעקבות החזרות הללו?
2. מה פירוש הצירוף "כנפי רוח"? למה יכולות לעזור כנפי רוח?
3. מדוע, לדעתכם, בחר המחבר בצירוף "כנפי נשרים אבירים"?

שיח ספרותי

השיר כנפי רוח
כיתות ג-ד

שיח ספרותי

השיר כנפי רוח
כיתות ה-ו

שיח ספרותי

השיר כנפי רוח
כיתות ז-ח

כיתות ה'ו'

השמיעו את השיר.

בקטו מהתלמידים במהלך ההאזנה לכתוב מה לדעתם המסר שרצה הרב קוק להעביר במילים "עלה למעלה עלה".

שאלו את התלמידים:

1. מה מושך את תשומת ליבם בשורה זו? מדוע בחר הרב קוק לכתוב כך?
2. מה מבקשים כאן? אל מי פונים? לאן מבקשים/דורשים מהאדם לעלות?
3. מה משמעות הצירוף "כנפי רוח"? חפשו במילון את הצירוף והסבירו את הקשר שלו לשיר.
4. חשבו על מעשה שגרם לכם לרדת ולא הצלחתם לעלות. שוחחו על כך בקבוצה.
5. האם לאחר השיחה אתם מצליחים למצוא כוחות שיש בכם ולא ידעתם עליהם בשעת המעשה? איך הכוחות האלה היו עוזרים לכם?
6. מילים בלשון ציווי: הדגישו את המילים: עלה, דרוש. מה המטרה של השימוש בצורת הציווי? עידוד, דחיפה, חיזוק, עלה במסילות החיים, עלה שלב ועוד שלב בקומות הסולם. תתקדם בדרך, למרות שהיא ארוכה ומלאה בקוצים ואבנים. תמשיך ואל תוותר, אלא תזיע. תתאמץ.

שיחה בכיתה: מה אתם לוקחים מהשיר לחיי היום-יום שלכם?

כיתות ז'-ח'

השמיעו את השיר.

בקטו מהתלמידים במהלך ההאזנה לכתוב מה לדעתם המסר שרצה הרב קוק להעביר במילים אלו?

**אַל תִּכְחַשׁ בָּם
פֶּן יִכְחֹשׁוּ לָךְ.
דְּרוֹשׁ אוֹתָם**

למי הכוונה במילים "בם" "אותם"? מה רוצה הרב קוק לומר בשורות אלה? **למורה:** נהל דיון על הכוחות הטמונים בכל אחד מאיתנו ושאנחנו נדרשים למצוא ולגלות.

שאלו את התלמידים:

1. מה החלומות שלנו?
 2. מה עלול להקשות עלינו להגשים את החלומות?
 3. מה עוזר לנו להגשים אותם?
- למורה:** התייחס לשאלה - כמה רחוק מעיזים לחלום ולמה לא מעיזים לחלום רחוק? עד כמה אנחנו מכירים ומאמינים ביכולות שלנו? יש כאן מסע של "סיבה ותוצאה". אזהרה לאדם שאם יסרב להכיר בכוחותיו הפנימיים וביכולתו לשנות, לתקן ולעלות - הכוחות האלה ייעלמו ויהיה קשה להתמודד במצבים דומים בעתיד.

שיח ספרותי

השיר כנפי רוח
כיתות ז-ח

אפשר **להביא** לתלמידים את הקטע השלם של הרב קוק ולהתייחס למילים:

דע את עצמך ואת עולמך

ולשוחח עם התלמידים: מה אתה ביחס לבריאה? לעולם? לחברה בכיתה? במשפחה? - מעגלים שבהם אנחנו נמצאים.

דרישה לידיעה עצמית ולהעמקה בזה, לחקור ולא להסתכל בדברים בצורה שטחית.

פעילות להמחשה:

להביא חפץ ולהתבונן בו.

מה כל אחד רואה בחפץ? על מה אני חושב כשאני מתבונן בו?

צמח תבלין כלשהו, **למשל:** עלי נענע. על מה אני חושב כשאני מתבונן בעלי הנענע? (מלאך שאומר לו גדל, תולעים, בשמים, שתייה טעימה, מרפא).

מסקנה: הידיעה והחקר בעולמו של הבורא היא זאת שמעלה את האדם למעלה ומסייעת להבין את נשגבות הבורא שמנהל את העולם.

שיח מוזיקלי

השיר כנפי רוח
כיתות א-ב

כיתות א'-ב' | זרקור מוזיקלי

בקטו מהתלמידים להתקדם במרחב לצלילי השיר, אותו **תשירו** יחד תוך כדי תנועה.

כאשר יש הפוגה, מסתיים משפט מוזיקלי, התלמידים עוצרים את תנועתם. כאשר מתחיל המשפט הבא - הם ממשיכים להתקדם.

1. **בקטו** מהתלמידים לשתף:

כיצד הצעדים שצעדתם מספרים על אורך כל משפט? (מתקבל מבנה של ארבעה משפטים קצרים).

2. **בקטו** מהם לשבת.

3. **הזמינו** את אחד התלמידים לגשת לידכם ולהדגים את אופן הצעידה שצעד, אך כעת באמצעות הידיים.

4. **בקטו** מהתלמיד לבצע את התנועה באופן הזה: כל משפט קצר מבוצע ביד אחת, ימין או שמאל.

5. **בקטו** מהתלמידים לבצע תנועות משלהם, כעת לפזמון של השיר.

6. **שאלו** את התלמידים: האם גם בפזמון ישנם משפטים קצרים בלבד? (במילים "יש בך כנפי רוח כנפי נשרים אבירים" זהו משפט ארוך, ויש לבטא אותו בתנועה ארוכה).

7. **בקטו** מהתלמידים "לדקלם" את המשפטים המוזיקליים, כלומר להגות אותם בהטעמה, אך ללא מנגינה.

8. **שאלו** את התלמידים: בעקבות הדקלום, האם חשתם כיצד המשפטים הקצרים יוצרים אווירה של סוד, של מסר חשוב שיש להטות אוזן כדי לשמוע אותו?

כיתות ג'-ד' | זרקור מוזיקלי

השיר "כנפי רוח" מגיע מתוך מילותיו של הרב קוק, והוא קורא לאדם לחשוב תמיד על עלייה, על הכוח שיש בו ועל הצורך להכיר בכוח זה ולא להתעלם ממנו.

1. **נגנו** לתלמידים מספר מרווחים בעלייה, ושירו אותם יחד, בצליל נ' בקמץ:

1. שלושה צלילים הפותחים סולם מינורי ("בן אדם")

2. קוורטה בעלייה, כאשר צליל הקוורטה חוזר מספר פעמים ("עלה למעלה עלה").

3. קפיצה של אוקטבה, חזרה על צליל האוקטבה מספר פעמים ("כי כח עז").

2. **הסבירו** לתלמידים שה"קפיצות" בצליל, אותן אתם שרים, נקראות "מרווחים", ולכל מרווח יש שם ואפיון. כדי להמחיש את הצבע הייחודי של כל מרווח, שניתן לזיהוי, **בקטו** מהם לזהות את מספר המרווח 1, 2, 3 לאחר שתשירו/תנגנו אותו.

שיח מוזיקלי

השיר כנפי רוח
כיתות ג-ד

שיח מוזיקלי

השיר כנפי רוח
כיתות ג-ד

שיח מוזיקלי

השיר כנפי רוח
כיתות ה-ח

3. **שאלו:** מה, לדעתכם, המרווח הכי קטן? הכי גדול?
4. **בקטו** מהתלמידים לזהות אילו מילים מושרות על כל אחד משלושת המרווחים.
5. **הפנו** את תשומת ליבם של התלמידים לכך, שכל המרווחים ששרו הם בעלייה.
6. **שאלו:** מדוע? כיצד משרתת המוזיקה את תוכן השיר כאשר הצלילים שבה עולים?

כיתות ה'-ח' | זרקור מוזיקלי סיום השיר.

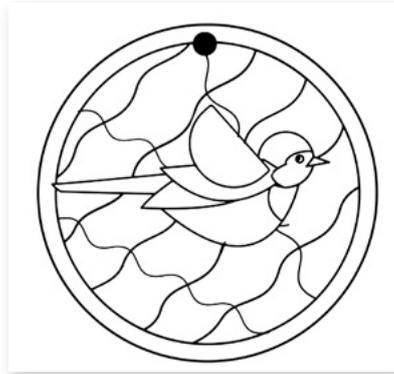
1. **בקטו** מהתלמידים להקשיב לשיר "כנפי רוח" בביצועו של בני לנדאו. **התרכזו** בסיום השיר, החל מ-2:58.
2. **בקטו** מהתלמידים לתאר את מה שהם שומעים, ומה מיוחד בסיום זה. **למורה:** השיר נשמע כאילו בא לסיומו, אך לפתע מתחדש, לעיתים בעוצמה רבה יותר.
3. **שאלו:** כמה פעמים חשתם בתחושת סיום?
למורה: 3 פעמים.
4. **תארו** כיצד נשמעת הסיומת בכל אחת מהפעמים וכיצד מתחדש השיר בחזרה:

תזמון	אופן ה"סיום"	אופן התחדשות השיר
2:58	הליווי מפסיק בהפתעה, נותר קול הדהוד של "מממ" שהותירה המילה "בן אדם".	המשך פתאומי מהיכן שעצרנו, ליווי גיטרה.
3:11	חלה האטה (ריטרדנדו) עד לשקט מוחלט.	לאחר שקט של כמה רגעים, פורץ הכינור במרץ, בצלילים סוערים ומהירים, אחריו התופים, והשירה מתחדשת בפזמון.
4:30	סולן מסיים את הפזמון, ולתוך שירתו נכנסת המקהלה במילים "בן אדם", כאשר ה"מממ" ממשיכה להדהד, עד לסיום המוחלט של השיר.	

5. **שאלו** את התלמידים:
 1. כיצד, לדעתכם, סיום השיר הבלתי שגרתי מחזק ומעצים את תוכן השיר?
 2. מהי התחושה שמתקבלת כאשר נדמה שהשיר "אינו רוצה להסתיים" (מביע את חשיבות המסר, את הצורך באמירה חוזרת ועיקשת, שאין להתעלם ממנה).

**כיתות א'-ב'
ציפורים מעופפות
הכנות מקדימות:**

הדפיסו את תמונת הציפור המצורפת לכל תלמיד על שקף המיועד לצילום.

חומרים:

שקף צילום | חוט צבעוני או שרוך לתליית העבודה | חרוזים צבעוניים.

כלים:

טושי ארטליין | מספרים | מנקב חורים.

תהליך העבודה:

בקשו מהתלמידים:

1. **צבעו** את הציפור בצבעים עליזים, בטושים שאינם מחיקים.
2. **גזרו** את העבודה סביב המסגרת העגולה החיצונית.
3. **חוררו** חור במקום המסומן.
4. **השחילו** חוט למדליון והוסיפו חרוזים. **קשרו** בקשר **וצרו** לולאה.
5. **תלו** את כל הציפורים באזור החלונות של הכיתה.

**כיתות ג'-ה'
בעלי כנף מאוריגמי**

חומרים:

דפים צבעוניים.

תהליך העבודה:

צפו בסרטון המדגים את אופן הקיפול

שיח אומנותי

השיר כנפי רוח
כיתות א-ב

שיח אומנותי

השיר כנפי רוח
כיתות ג-ה

אשירה
לקידום שיח רגשי חברתי
המחוז החרדי במשרד החינוך

שיח אומנותי

השיר כנפי רוח
כיתות ו-n

**כיתות ו'-ח'
בעלי כנף מאוריגמי**

חומרים:
דפים צבעוניים.

תהליך העבודה:

צפו בסרטון המדגים את אופן הקיפול

הכינו ציפורים בגדלים ובצבעים שונים.

הדביקו על בריסטול בצבע תכלת בהיר.

הוסיפו את מילות השיר לפלקט.

כנפי רוח

ביני לנדאו

Intro

♩=140

Musical score for "כנפי רוח" (Wings of Spirit) by "ביני לנדאו". The score is in G minor (three flats) and 4/4 time. It includes an introduction and several sections marked A, A1, and B. The lyrics are in Hebrew.

Intro

6 Cm Eb F Gm F G7

12 Cm Bb Eb Fm7 Cm

A

16 Fm7 Cm Bb Gm Cm

21 Ab Gm7 Cm Fm7 Cm

A1

25 Db Cm Bb Gm Cm

30 Ab Eb Fm Cm

B

34 Fm Cm Bb

37 Eb Eb7 Ab Gm Fm Cm

42 D7 Cm Gm Cm

Lyrics:

בן א - ד - ם ע - לה ל - מ - לה ע - לה ע -
 דם-א בן ע - לה ע - לה - מע-ל לה ע -
 בן א - ד - ם ע - לה ל - מ - לה ע -
 דם-א בן ע - לה ע - לה - מע-ל לה ע -
 עז ח - כ ר - ך פּי - כנ - ך ל יש ח -
 פּי - כנ - ך ל יש ח פּי - כנ - ך ל יש -
 רים-בי-א רים אל ש בם שו ח-כ-י פן ד-
 רש י-ד מ ל צאו-מ-י-ו דם-א בן רוש-ד תם-או רוש

2 47 Cm Bb Eb Eb Bb7 Eb Eb F

52 Gm F 1. G7 2. G7

57 Cm Bb Eb Fm7 Cm

61 Fm7 Cm Bb Gm Cm

66 Ab Gm7 Cm Fm7 Cm

70 Db Cm Bb Gm Cm

75 Ab Eb Fm Cm

79 Fm Cm Bb Eb Eb7

83 Ab Gm Fm Cm

87 D7 Cm Gm Cm

בן א - ד - ם ע - לה ל - מ - לה ע - לה ע -
לה ע - לה - מע - ל - לה ע - לה - מע - ל - לה ע -
בן א - ד - ם ע - לה ל - מ - לה ע - לה ע -
לה ע - לה - מע - ל - לה ע - לה - מע - ל - לה ע -
בן א - ד - ם ע - לה ל - מ - לה ע - לה ע -
כ -
ח - ר - פי - כנ - ל - יש ח - פי - כנ - ש - נ - רים - בי - א - רים -
ד - ח - ל - ש - ח - כ - י - פן בם ש חש - כ - ת אל
י - ד - מ - ל - צא - מ - י - ו - דם - א - בן רוש - ד - תם - או רוש

אשירה
לקידום שיח רגשי חברתי
המחזק המודי במשך הזמן

